

Lärdomar från forskningen om bidragsreformen

Johan Vikström, IFAU

Osäkra effekter av aktiveringskrav

- Forskning visar att arbetsmarknadspolitik har positiva sysselsättningseffekter
 - Arbetsmarknadsutbildning, subventionerad sysselsättning, praktik, intensiva insatser
- Men oklara effekter av aktiveringskrav – beror mycket på innehållet!
 - Fokus på krav och incitamenten att ta ett arbete, eller ökade anställningsbarhet?
- Krav och enkla insatser som konfiskerar deltagarnas tid har inte varit framgångsrikt
 - I synnerhet inte för grupper längre från arbetsmarknaden
 - Thorén 2005; Persson & Vikman 2014
- Sannolikt mer positiva effekter om aktiveringskravet leder till insatser som ökar anställningsbarheten
 - Utbildning, erfarenhet, socialt redo för jobb, rimliga lönekostnader för anställande företag

Ekonomiska drivkrafter är mångbottnade

- Forskning visar att ekonomiska drivkrafter att arbeta är viktigt men effekterna kan se väldigt olika ut för olika grupper
 - Ex: Forskning från Danmark med lägre bistånd till flyktingar (Dustmann et al. 2024a,b)
 - Kortsiktig effekt på sysselsättning men ingen ökad sysselsättning på längre sikt
 - Ökade brottslighet av lägre ersättning
- Det är viktiga studier, men mer evidens (även från Sverige) behövs
- Finanspolitiska rådet 2024: De ekonomiska drivkrafterna har ökat under senare tid och bristande drivkrafter inte en huvudförklaring till arbetslöshet
- **Slutsats:** Övergången från ekonomiskt bistånd till arbete styrs snarare av bristen på anställningsbarhet än av bristande ekonomiska drivkrafter

Det nya bidragstaket påverkar barnfamiljer

- Det finns redan idag ett ”bidragstak” som styrs av nivån på det ekonomiska biståndet – alla andra bidrag räknas av vid beräkning av det ekonomiska biståndet
- Det nya bidragstaket riktas framförallt in på hushåll med många barn (få personer berörs)
- Tänkbara effekter:
 - Sannolikt blir sysselsättningseffekterna små
 - Få personer påverkas
 - Bristen på anställningsbarhet är det viktigaste hindret för att komma i arbete
 - Möjligen ökad kriminalitet för dessa grupper
 - Fördelningseffekter med lägre inkomster för vissa barnfamiljer

Jobbpremien skapar lite annorlunda drivkrafter

- Aktiveringskrav, bidragstak och kvalificeringskrav till välfärden fokuserar på drivkrafter i form av ökade krav och lägre ersättning
- Jobbpremien är istället en bonus till biståndsmottagare som hittar ett jobb
 - Andra fördelningseffekter: sänker inte inkomstnivåer för personer med ekonomiskt bistånd
- Men jobbpremier i andra länder har inte lett till ökad sysselsättning
- Effekter för Sverige återstår att se. Men vi vet att:
 - Bristande drivkrafter inte förefaller vara avgörande
 - Andra typer av arbetsmarknadspolitiska insatser har positiva sysselsättningseffekter
- Samtidigt är jobbpremien en förbättring jämfört med jobbstimulansen (Vikström, 2025)